పరీక్ష

శ్రీ ఆర్. యం. చిదంబరం

గంటలు గణగణమని ఒక్కసారి మ్రోగాయి.

దీపాలవెలుగులో ఆ దివ్యమంగళాకారుడు వెలసి పోతున్నాడు. రకరకాల పువ్వుల సువాసన ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసింది. మనసులో ఆకాశపు టంచుల్ని అధిగమించి పైకి లేచిపోతూన్న భావాలు. మానవాతీతమైన ఆ శక్తి ఉనికిని శంకించేందుకు ఆస్కారంలేని వాతావరణం. రెండు నిమిషాలవరకూ వంచిన తల పైకెత్తలేదు. మూసినకళ్లు తెరవలేదు. ఏదో వూహాతీతమైన జ్యోతి వెలిగింది.

నీటి చుక్కలతో తళ్ళు విరుచుకున్నట్టున్న ఆ రెండు పువ్వుల్ని కళ్ళకద్దుకుని ఆవరణదాటి బయట కొచ్చాను. సుందరి కంగారుగా నడిచిపోతోంది. ఆమె నడకనుబట్టి గుర్తుపట్టాను. ఎదురుగా వస్తున్న మనిషిని ఢీకొపోయింది కూడా—ఒకటి రెండుసార్లు చీర కాళ్ళ కడ్డంవచ్చి ఆమెను తోల్తా కొట్టించబోయింది. గడియారం వంక చూస్తే ఆరుగంటలైంది. అయిదున్నరకే రవణ వచ్చివుండాలి. చప్పట్లు చరిచి పిలవగానే సుందరి ఆగి వెనక్కి తిరిగిచూసి ఏదో తప్పిదం చేసిన దానికిమల్లే నాలిక కొరుక్కుంది. ఒక వేళ ఆమెగుళ్ళో నే నన్ను చూసివుండి కూడా పలకరించలేదేమో!

'సుందరీ! ఏమిటిది? ఎన్నడూ లేనిది ఇవాళిలా వచ్చావు? రవణ ఇంకా రాలేదా?' అనడిగాను.

'ఇంకా రాలేదు...మీరింటికే వస్తున్నారు కదా! అక్కడంతా చెప్తాను.' ఆమె కంఠం భయాన్ని వదల లేక బాధపడుతూంది. రెండడుగులు తొందరగా ముందుకు వేసి ఛటుక్కున ఆగిపోయింది.

'చూడండి!...మీరు నాకో సాయం చెయ్యాలి. నేనిలా గుళ్ళోకివచ్చినట్లు ఆయనతోమాత్రం చెప్పకండి. అసలా ప్రస్తావనే ఎత్తవద్దు...ప్రళయం లేస్తుంది!

మలుపు తిరిగేవరకూ ఆమె ఎంత వేగంతో పోతున్నదీ నేను గమనించగలిగాను. సుందరి రవణను చూసి ఎందుకు జడుసుకొంటోందో నాకు తెలుసు. ఆ కారణం తల్చుకుంటే ఆపుకోలేని నవ్వువచ్చింది.

రవణ ఇల్లుచేరుకునే సరికి మరో పది నిముషాలు పట్టింది.

'ఎవరదీ?' అంటూ రామయ్యగారు కళ్ళమీద అరచేయి వుంచుకుని నేనెవరో కనుక్కుందికి ప్రయత్నించారు.

'నేనండీ!...సాంబమూర్తిని' అని వాక్యం పూర్తిచేయటం, సుందరి వెండిగ్లాసునిండా పొగలు కక్కుతూన్న కాఫీని నాముందర వుంచటం ఒక్కసారే జరిగాయి. నేననుకున్నది సరైనదే—రవణ ఇంకా ఇంటికి రాలేదు.

'అవున్నాయనా!...నువ్వింతదగ్గరగా వున్నా కనపడటం లేదు. మనిషి ఏ అవయవం లేకపోయినా ఎలాగోలాగ బతుకు యీడ్చుకుపోగలడు కాని, చక్షువులు లేకపోతే జీవించలేడు. అవి లేనంతకాలం వెలుగూ—చీకటీ—అనే విభేదం వుండదు' ఆమాటలు శిథిలమయిన కట్టడంలోంచి వచ్చినట్టున్నాయి. ఏదో లోతైన ఆ వేదన—తుఫానుకు చెట్టు భయంతో వూగిసలాడినట్టు.

"అలా ఎందుకనుకుంటారు? ఎలాగూ రేపుజరుగుతుందిగా! నెలరోజుల్లో మీకళ్ళకు యౌవనం వస్తుంది" అంటూ నవ్వటానికి ప్రయత్నించాను. ప్రతి చిన్న విషయానికీ బాధపడుతూ, అనుమానపడుతూ వుండే వ్యక్తులు సూర్యుడు తూర్పున వుదయిస్తాడన్న సత్యాన్నికూడా నమ్మలేరు. రామయ్యగారిది నియమబద్ధమైన సనాతనజీవితం.

"బాబు ఏడీ!...కనపట్టం లేదు!" అనడిగాను.

సుందరి ముఖంలో విచారరేఖలు విస్తరించాయి.

"ఏం చెప్పనండి?...ఆ వేళటినుండి ఒక టే జ్వరం మధ్యమధ్య తగ్గుతుంది. మళ్ళీ వస్తుంది. అప్పుడప్పుడు వాంతులు—ఏవో పలవరింతలు—జరుగుతున్నాడని చెబితే ఆయన వినిపించుకోరు, ఏం చేయను? ఖర్మ' అంటూ నెత్తి బాదుకుంది.

'అసలు సంగతదికాదు నాయనా! బాబుకు రెండేళ్లున్నప్పుడు పెద్దగా జబ్బుచేసింది. జ్ఞాపకం వుందా? బతుకుతాడని ఎవరూ అనుకోలేదు. అప్పుడు మనవణ్ణి దక్కించమని తిరుపతి దేవుడికి మొక్కుకున్నాను. అప్పట్నుంచీ వీడిదగ్గర బుర్ర బద్దలుకొట్టుకుంటున్నాను. అతను వినిపించుకోడు. తనకలాంటి నమ్మకాలు లేవంటాడు. వెంకటేశ్వరస్వామికి కోపం రాకుండా వుంటుందా?' అని వ్యాఖ్యానించింది రవణతల్లి. 'ఇలాంటి నాస్తికులమధ్య బతకలేం నాయనా!...మా తమ్ముడు నిన్ననే వుత్తరం రాశాడు. కళ్లుబాగుపడ్డాక తన దగ్గరకువచ్చి వుండమని—' అని విసుక్కున్నారు రామయ్యగారు.

మానవ జీవితాలకు పునాది రుజువులేని నమ్మకలేమోననిపిస్తుంది. ఒక అబద్ధాన్ని పదే పదే చెప్పటం వలన అదే నిజంగా మారుతుందని, దాన్ని ప్రజలు విశ్వసిస్తారని షేక్స్‌పియర్ ప్రతిపాదించాడు. దాని నిజానిజాలు ఎలావున్నా కొన్నిసూత్రాలు మాత్రం విమర్శకాస్కారం యివ్వకుండా మనలో పాతుకుపోయాయి. వాటిని ఖండించటం అంత సులభంకాదు. విజ్ఞానశాస్త్రం సరైన రుజువులేనిదే దీన్ని ఆమోదించదు. కాని వేదాంతం ఎలాంటి ఉపపత్తీ ఇవ్వకుండా శాసిస్తుంది. పాపంచేస్తే యమలోకానికి పోతావంటుంది. తనకు దాస్యంచేస్తే తలకుమించిన కోరికలుకోరినా నెరవేరుస్తానంటుంది'...జరగవలసినదంతా ముందే నిశ్చితమైనప్పుడు విజయంకోసం కనపడని దేవుణ్ణిగురించి ఆలోచించటం వృథాగా కాలాన్ని పాడుచేయటం కాదా?' అని రవణలాంటివారు ప్రశ్నిస్తే వాళ్ళకు సరైన సమాధానం లభించదు సరికదా, ఎదురుగాలులు దావాగ్నిలా చుట్టివేసాయి. కన్న తల్లిదండ్రులు కూడా అతన్ని అసహ్యించుకోటానికిదే మూలకారణం.

పక్కగదిలో బాబు నిద్రపోతున్నాడు. నుదుటిమీద చేయివుంచి చూచాడు. జ్వరంలేదు. మళ్ళీ హాల్లోకి వెళదామని వెనక్కితిరిగేవరకూ అతని మెడలో వున్న పసుపుచ్చుటితాడు చూడలేదు. నా కళ్ళల్లో వున్న ప్రశ్న అర్థంచేసుకున్న సుందరి చెప్పింది.

'ఆయనతో చెప్పాగు కనక - తలతీసేసారు... ఈవీధిచివర వున్న ఆచారిగారు మంత్రించి ఇచ్చారు. రేపు ఉదయానికల్లా బాబు కిలకిలమని నవ్వుతూ లేచి తిరుగుతాడన్నారు. ఏంచేయను మరి? ఈసాయంత్రం గుళ్ళోకివెళ్ళి మొక్కుబడి చెల్లించివచ్చాను. ఆయన వచ్చేస్తారేమోనని కంగారుపడ్డాను—ఇంకానయం!.. దేవుడిదయ!'

ఒక వ్యక్తి తనకున్న అభిప్రాయాన్ని మరొకరి నెత్తిమీద రుద్దటం అన్యాయమనిపించింది. రవణతో పరిచయం కలిగాక ఈ నాలుగేళ్లలో అతనిలో చాలా విచిత్రాలు చూశాను. సుందరిని ఏ వ్రతమూ—పూజా—చేసుకోనివ్వడు. అంతే ఆమెమీద చేయి చేసుకోటంగాని, గదమాయించటం కాని జరగదు. మనసును చీల్చి వేసేటట్టు తమాషాగా కబురు చెప్పివాదించే సామర్థ్యం అతనికి వుంది. ఆనాటి దృశ్యం ఇంకా నాకు గురుంది.

'ఇవేళ హరికథాకాలక్షేపం వుంది. అత్తయ్యా, నేనూ వెళుతున్నాం.' అంది సుందరి.

'కథఏమిటి?... నేనూ వస్తాను.' అన్నాడతను సీరియస్ గా. సుందరి తెల్లమొహం వేసింది.

'రామాయణంలో యుద్ధకాండ.' అంది. అసలు రామాయణం పేరు తనభర్త ఎప్పుడైనా విన్నాడా? అని ఆమె అనుమానపడినా నేను ఆశ్చర్యపడను.

కూర్చున్నవాడల్లా రవణ కుర్చీలోంచి అమాంతం లేచి చిన్నపిల్లాడి లాగంతులేస్తూ 'అప్పుడు శ్రీరాముడేమన్నాడంటే...' అంటూ మొదలెట్టి 'అది కాసా నేనే చెప్తాను. అలా కూర్చోండి.' అన్నాడు. సుందరికి కోపం, ఏడుపూ కలిసివచ్చాయి. తరతరాలుగా ఆమెలో పాతుకుపోయిన ఆస్తిక భావాల్ని వేళ్ళతో సహా పెళ్ళగించి గిరవాటు పెట్టటానికి ప్రయత్నించటం వృథా. ఇదంతా చూస్తున్న నాకు ఎవరిపక్షం వహించాలో తెలిసింది కాదు. సుందరి మనసు సున్నితమైంది. ఎన్ని మెలికలు తిప్పి డొంక తిరుగుడుగా చెప్పినా దాంట్లో వున్న 'కారం' ఆమె రక్తంలో కలిసిపోతుంది. మరోనాడు ముగ్గురం ఓ మిత్రుడి పెళ్ళికి బయలుదేరాం. నేనే

ముందుగా ఆ అనుమానాన్ని లేవదీశాను. 'ముగురం కలిసి వెడితే ఆ పని ముక్కలవుతుంది.' అని. రవణ నాకేసి వింతగాచూసి 'మీరు కొన్ని శతాబ్దాలకు పూర్వం జన్మించి వుండవలసింది. అదే నిజమయితే దాన్ని పరీక్షించటానికి ఇదే అనువైన సమయం' అంటూ బయలుదేరాడు. అతని మాట కెదురు చెప్ప లేకపోయాం. ఇంతలో పుండుమీద కారంజల్లినట్లు వెనకనుంచి ఎవరో తుమ్మడం—ఒంటె బ్రాహ్మడు ఎదురుగా రావటం జరిగాయి. రవణకు అనుకోకుండా నిధిదొరికినంత సంతోషం కలిగింది. నా గుండెలు మాత్రం అతివేగంతో కొట్టుకున్నాయి. అనాది నుంచీ ఎముకల్ని అంటిపెట్టుకుని వున్న నమ్మకాల్ని ఎలా విదిలించగలం?

పెళ్ళి సవ్యంగా జరిగి పోయింది. రవణ నమ్మకాల్ని వెక్కిరించాడు. సాయంత్రం మేడమెట్లు దిగుతూ కాలుజారిపడ్డాడు. ఎముకలు విరగవలసిందే కానిఅదృష్టవశాత్తూ అంతపనీ జరగలేదు. ఈ సంఘటనను ఆధారంగా తీసుకుని అతనిలో పరివర్తన తీసుకురావడానికి యత్నించాను. పరాకుగా వుండటంవలన అలా జరిగిందేకాని, శకునాలకూ, దీనికీ ముడిపెట్టటం తెలివితక్కువన్నాడు. 'ఇదంతా ఆవేళ జరుపుకున్న దానిఫలితం!' అంటూ సుందరి ఆలోచనా ప్రవాహానికి అడ్డం తగిలింది...అవునవును...ఆ సంఘటన ఎలా మరవగలను?...నాలుగైదు రోజులక్రితం ఆదివారం నాడు...తథాగతుడు చిరునవ్వు నవ్వాడు.

అస్పష్టంగా కనిపిస్తున్న వదనంలోంచి బయలుదేరుతూన్న విజ్ఞాన కాంతుల్లో నేను మునిగిపోయాను. నాలో నేనే ఏదో గొణుక్కున్నాను. గుహ ప్రతిధ్వనించింది. తొమ్మిదడుగుల ఎత్తున్న బుద్ధుడు మళ్లీ చిరునవ్వులు విసిరాడు.

ఏదో మెత్తగా కాళ్ళకు చుట్టుకున్న అనుభూతి. ఊహా ప్రపంచంలో కొన్ని సంవత్సరాలక్రితం వున్న వైభవంలో దైవత్వాన్ని మిళితం చేసుకుని విహరిస్తున్న మనసు ఒక్కసారిగా ఈ లోకంలోకి పరుగులుతీస్తూ వచ్చింది.

అసలే కొండ ప్రదేశం—ఏ కొండ చిలవో—పామో కాలికి చుట్టుకునివుంటే?...భయంతో తల దించి చూసి ఆశ్చర్యపోయాను.

'మావయ్యా!...మావయ్యా!' అంటూ గంతులేస్తూ నవ్వాడుబాబు. అతని బుగ్గలు సొట్టపడి అమాయకత్వంతో నిండిపోయాయి. నెత్తికి చుట్టివున్న ఎర్రరుమాలు అటూ యిటూ, గాలికి రెపరెపలాడింది.

'బాబూ!... ఇలా ఇక్కడికివచ్చావు?...... ఎవరు తీసుకొచ్చారు?' అంటూ గభాలున ఎత్తుకున్నాను.

నావెనకాల కంగారుగా రవణ-సుందరి పరుగెత్తుకురావటం చూశాక అంతా అర్థమైంది.

'పోకిరిపిడుగా!... మమ్మల్ని వెర్రివెంగళాయుల్ని చేసి బాగా ఆడిస్తున్నావురా!... మీరువచ్చినట్టు నాకు తెలియదు. సుందరి చేతివుంగరం ఎక్కడో పడిపోయింది. అది వదులుగావుంటే పెట్టకో వద్దన్నాను. వినలేదు. ఆమెకు ఏ దూర్వాసుడూ శాపంయివ్వలేదు కనుక ఇప్పుడువచ్చిన ప్రమాదమేమీ లేదు... ఆ రాతిమీద బాబును కూర్చోబెట్టి వెతుకుదామని వెళ్ళాం. ఈలోగా వాడు పరిశోధకుడిలా బయలుదేరాడు.' అన్నాడు రవణ. నవ్వకపోతే కొండాదెబ్బలు తగులుతాయన్నట్టు సుందరి నవ్వింది. రవణముఖంలో నిరాశారేఖలు కదిలాయి

'కానరీస్ గుహాలంటే ఏవిటో అనుకున్నాను- ఇందుకేనా బొంబాయినుండి ఇరవైమైళ్ళు ప్రయాణం చేసివచ్చాను?అంతా నేతిబీరకాయలాంటిది. హక్స్లే అన్నట్టు మనం చూడని ప్రదేశంలో ఏదో వింత వుందని అనుకోటమే కాని, అది సత్యదూరమన్నమాట నిజం.'

మేం నడుస్తూ కొండసగం యెక్కాం.

'అయితే రవణా! ఈ గుహలు నీలో ఆధ్యాత్మిక చింతల్ని లేవదీయటం లేదూ?... పోనీ నీకు దానిమీద నమ్మకంలేదు కనక వదిలేద్దాం. చరిత్రాత్మకంగా - కళారూపంలో నీకెలాంటి ఉత్సుకతా కలగటంలేదూ? సుమారు వెయ్యి సంవత్సరాలక్రితం ఈ గుహల్లో నివసించిన బౌద్ధ భిక్షువుల జీవితక్రమం, ఆచార వ్యవహారాలు, వీటిని గురించి ఆలోచించాలనిపించటం లేదూ?'

'లేకేం?...తెలుస్తూనే వుంది. కాయకష్టం లేకుండా; బుద్ధుడు పేరు చెప్పుకుని హాయిగా, గౌర

వంగా బతికారు – ఇందులో మెచ్చుకో తగ్గదేమీ లేదు.'

అతనితో వాదించి లాభం లేదని ముందే చెప్పాను.

రెండు ఎత్తైన కొండల మధ్య పెద్దలోయ – వానాకాలంలో ఆలోయ నీటితో నిండి వుంటుందని వినికిడి. అవతల కొండమీద కొన్ని గుహలు కనిపించాయి కాని అక్కడకు వెళ్ళేమార్గం మాత్రం కనపడలేదు. రవణ ఆ దృశ్యం ఫోటో తీయటానికి కామెరా సరిచేస్తున్నాడు. సుందరి లోయకేసి తదేక దీక్షగా చూస్తోంది. నేను ట్రైపాయిడ్ సరిచేస్తున్నాను.

సుందరి ఒక్కసారిగా కెవ్వుమంది.

బాబు కనపడలేదు. ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని చూస్తూ మమ్మల్ని మేం మర్చిపోయి అతన్ని గురించి ఆలోచించనేలేదు. అసలే అల్లరిపిడుగు. అందులోనూ కొత్తచోటు. రవణ కంగారుగా నాలుగువైపులా చూశాడు. 'అమ్మోయ్' అని అరుస్తూ బాబు గుహలోంచి పరుగెత్తుకొచ్చాడు.

ఆ గుహలోపల ఎడంపక్కనే చిన్న గదిలా వుంది. అక్కడంతా చీకటితో నిండివుంది. ఒంటరిగా వస్తే ఎంతటి గుండెనిబ్బరం వున్నవాళ్ళైనా జడుసుకుంటారు. అయినా అతనా చీకట్లోకి ఏముందని వెళ్ళాడు? కళ్ళు బెదురుతున్నాయి. ముఖంనిండా చెమటబొట్లు. మళ్ళీ గట్టిగా అరిచాడు.

'ఏమిట్రా?...ఏమయింది? అసలక్కడి కెందుకెళ్ళావు?' అని గదమాయించాడు రవణ. బాబు సమాధానం చెప్పక వెర్రిగా చూశాడు.

'జడుసుకున్నట్టున్నాడు. రాక్షసుడికి మల్లే మీరు అరవకండి. ఇంక దిగిపోదాం—పదండి—చాలు' అని సుందరి సమాధానంకోసం ఎదురుచూడకుండా గబగబా దిగిపోయింది. చేసేదిలేక మేం కూడా వెంబడించాం... ...అది!......అప్పుడు జడుసుకున్నాడు—అందుకే యీ జ్వరం.

నా ఆలోచనలు ఒకచోటికి వెళ్ళి ఆగిపోవటం రవణ నన్ను నవ్వుతూ పలకరించటం ఒక్కసారే జరిగాయి. హఠాత్తుగా ఆఫీసులో ఇన్స్పెక్షన్ వచ్చిపడిందని, ఫోంచేసి మళ్ళీ వెళ్ళవలసి వుంటుందని చెప్పాడు. ఆఫీసుడ్రస్సైనా విప్పకుండా తిన్నగా బాబుపడున్న మంచందగ్గరకు వచ్చాడు. అమాయకంగా నవ్వుతూ నిద్రపోవటం అతని కాశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. మెడవరకూ దుప్పటి కప్పి వుండటంవలన మెడలోని తాడు అతనికి కనిపించే అవకాశంలేదు. సుందరి తెలివైందికనక ముందుజాగ్రత్త పడింది. వ్యక్తిగతాభిప్రాయం ఎలావున్నా ఈ ప్రత్యక్ష నిదర్శనాన్ని ఖండించలేకపోయాను. రవణ బాబు నుదుటిమీద చెయ్యివుంచి చూశాడు.

'అరే!...జ్వరం నార్మలుకు వచ్చినట్టుందే! చిత్రం!...డాక్టరు మూడురోజులవరకూ టెంపరేచర్ వాచ్ చేయమన్నాడే!...సుందరీ! వొడ్డించు! ఇదుగో వస్తున్నా' అంటూ కదలిపోయాడు.

సుందరివిడిచిన దీర్ఘమైన నిట్టూర్పులో వుండే అర్థం నా ఒక్కడికే తెలుసు. పెదవుల మధ్యనుంచి నీటిబుడగలా పేలటానికి సిద్ధంగావున్న నవ్వును బలవంతంగా అణచుకుని వంటింట్లోకి వెళ్ళింది.

నాటకరంగంమీద ఓపాత్ర ఎడంపక్కనుంచి వెళ్ళగానే కుడిపక్కనుంచి మరోపాత్ర ప్రవేశించినట్టు రవణచేతిలో థర్మామీటరుతో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఇంకో నిమిషంలో బాంబు పేలుతుందనుకున్నాను. టెంపరేచర్ చూసే ప్రయత్నంలో ఆ 'మంత్ర రజ్జువు'ను కనుక్కున్నాడు.

'సుందరీ!' అని పిలిచాడు.

పాత్రలన్నీ మళ్ళీ రంగంమీదికి చేరుకున్నాయి.

'చూడండి!...మీకు కోటి నమస్కారాలు. నన్ను మీరేమన్నా చేసినా, ఫరవాలేదు. కాని బాబునుమాత్రం దక్కనీయండి. మీకు తోచదు. ఒకరు చెబితే అర్థంకాదు. చిన్నపిల్లలు జడుసుకోటం సహజం—అందుకు ఏ డాక్టరూ ఇంతవరకూ మందు కనిపెట్టలేదు. వైద్యం చేయలేదు'

సుందరి దీనంగా చెప్పుకుపోయింది.

రవణ ఫక్కున నవ్వేసి ఆ తాడు కాస్తా పుటుక్కున తెంపేశాడు.

'వట్టివెర్రిపిల్ల మాసుందరి' అంటూ రాగయుక్తంగా పలికాడు. ఈ సందడిలో బాబు మేల్కొని గట్టిగా ఏడవటం మొదలుపెట్టాడు. అతని దృష్టిలో ఇలాంటి నమ్మకాలకు ప్రాధాన్యం లేదు.

'ఇది బొత్తిగా అనాగరికత—దేన్నైనా పరీక్షించకుండా నిశ్చయించటం బుద్ధిమంతుడి లక్షణం కాదు.' అన్నాను.

'అంతే అనుకోండి! భూమి గుండ్రంగా వుంది కనక అనాగరికతలో పుట్టి, నాగరికతలో బతికి తిరిగి అక్కడికే చేరుకుంటాం...అది సరేకాని రేపు రెండు గంటలకు ఆపరేషన్ ముందుగానే వచ్చెయ్యండి.' అంటూ టెంపరేచర్ చూసి వంటింట్లోకి నడిచాడు.

రామయ్యగారికి అరవై యేళ్ళు దాటాయి. కంటి పాపలో మధ్యవున్న చుక్క క్రమంగా తెలబడి అక్కడ శూన్యం ఏర్పడుతుంది. అప్పుడు కళ్ళు కనిపించటం మానేస్తాయి. దీన్ని "కేట్రాక్స్"అంటారు. దీనికి ఆధునిక విజ్ఞానంలో చికిత్సవుంది. ఆపరేషన్ ద్వారా దృష్టిని తిరిగి రప్పించవచ్చు. రామయ్యగారు ఆపరేషన్‌కు ముందు ఓ చిన్న సంతర్పణ జరిపించాలని, సహస్రనామార్చనలు జరిపించాలని కోరుకున్నారు. కాని రవణ వినిపించుకోక అశ్రద్ధ చేశాడు. అందుచేత ఆయన కేమాత్రం శాంతిలేదు.

మర్నాడు అంతా సవ్యంగానే జరిగింది. సర్జన్ నా మిత్రుడు. అతన్ని పిలిచి అడిగాను. అతను పెదవి విరుపులో ఆశారేఖల్ని మేళవింపజేస్తూ, యాభై వంతులువిజయం—డయాబెటస్ పేషంటువిషయంలో ఎలాంటి ఫలితమూ చెప్పలేం—అది వారి వారి అదృష్టం మీద ఆధారపడి వుంటుంది, అన్నాడు. నవనాడులు కృంగిపోయాయి. అంటే కాసోకూస్తో సాయపడిన కళ్ళు అంధకారంలో యిరుక్కుపోతాయన్నమాట! ఈవిషయం తెలిస్తే రామయ్యగారు ఇదంతా దైవశాపమని కొడుకును దుమ్మెత్తి పోస్తారు. సముద్రంలో హఠాత్తుగా తుపాను జనించినట్టు ఈ సంఘటనతో ఆ కుటుంబంలో కలహాలు జనిస్తాయి. హాలహాలం లోంచి అమృతం లభ్యమైనట్టు దీనివలన రవణ మారితే బాగానే వుండును. ఈ విషయం ఆ సాయంత్రం రవణతో ప్రసావించాను.

'అంటే వాళ్ళు షుగర్ టెస్ట్ సరిగ్గా చేయలేదన్న మాట. అలా అనుమానంగావుంటే బాగుపడేవరకూ యింజక్షన్లు ఇవ్వవలసింది. ఇదేకనక ఫేల్యూర్ అయితే దావావేసి సర్జన్ అంతు కనుక్కుంటాను' అంటూ పళ్ళు పటపట కొరికాడు. పోనీ దేవుడికి కొంత లంచం పారేస్తే ఏంపోయింది?

రవణ ఆ రాత్రి పన్నెండుదాకా ఇంటికి రాడన్న సంగతి చెప్పటానికి వెళ్ళాను. సుందరి భూగోళాన్నంతా మోస్తున్నట్టు కనిపించింది.

'చూడండన్నయ్యగారూ!...బాబుకు మళ్ళీ జ్వరం వచ్చింది. నిద్రలో పిచ్చిగా పలవరింతలు. ఎవరో పీక నొక్కేస్తున్నారట! కళ్ళు తెరచినప్పుడల్లా గుడ్లు మిటకరించి నాలుగువైపులా చూస్తున్నాడు. ఇప్పటికి వారంరోజులుగా అతని పరిస్థితి అటూఇటూ కాకుండావుంది. ఆయనకంతా వేళాకోళంగావుంది. ఏం చేయమంటారు చెప్పండి?'

'అయితే సుందరీ!...ఆ తాడుకట్టటంవలన ఏదైనా ఫలితం కనిపించిందా?'

'అయ్యో! ఆ తాడుకట్టిన అయిదుగంటలకల్లా జ్వరం తిరుగుముఖం పట్టింది. ముఖంలో నవ్వువచ్చింది'

'అయితే మరో తాడు మంత్రించి తీసుకువస్తే సరిపోతుంది.'

'ఎలా? ఆయన తెంపిపారేస్తారుకదా?'

'రవణ వున్నప్పుడు తీసిదాచేయ్—దానికిదే విరుగుడు!'

'అలా పనికిరాదు. కనీసం మూడురోజులైనా మెడలో వుండాలని ఆచారిగారన్నారు. ఇవతలకి తీస్తే దాంట్లో మనకు విశ్వాసంలేదని రుజువు చేయటమన్నమాట. డాక్టరు వచ్చి చూశాడు. ఉదయం ఇంజక్షనిచ్చారు. మూడేళ్ళ కుర్రాడి శరీరంలో సూది గుచ్చుతుంటే చూస్తూ నిలబడాలీయన—నిజం చెబుతాను. ఇలా అడుగడుక్కీ ఈయనతో జగడం పెట్టుకుని కాపరం చేయటమెలా?'

సుందరి కళ్ళు నీటితో నిండిపోయాయి. ఆమెకేలాంటి సలహా యివ్వలేకపోయాను.

భార్యాభర్తల మధ్య తెగతెంపులు కావటానికి పెద్ద పెద్ద కారణాలు అవసరం లేదు. మనస్తత్వశాస్త్ర దృష్ట్యా దీని పరిమాణమూ నిర్ణయించలేం—నాకు తెలిసిన ఓ మిత్రుడు వున్నట్టుండి కర్ణాటక సంగీతం నేర్చుకోటం మొదలుపెట్టాడు. ఇంటిదగ్గర ఒక్క గంట మాత్రమే సాధకం చేసేవాడు. వినయ విధేయతలలో మెలగిన సతీమణి ఓపికతో వుండలేక అతన్ని విదల్చి వేసింది. అలాగే వీళ్ళిద్దర్మధ్యా ఏదైనా అవాంతరం పుట్టుకొస్తుందేమో నని భయపడ్డాను. కాని రవణ

సుందరిని ప్రాణంకంటె ఎక్కువగా ప్రేమిస్తున్నాడని నాకు తెలుసు. ఆమెకోసం అతను చేయవలసిన త్యాగం అంటూ ఏదైనా వుంటే అది వూహాకందనిదై ఉంటుంది.

ఏవేవా చుట్టూ కారుమబ్బులు కమ్ముకుంటున్నాయి.

తరువాత వారంరోజులు సందిగ్ధావస్థలో జరిగిపోయాయి. డాక్టరు మొదట్లో 'న్యుమోనియా' అన్నాడు. తరువాత టైఫాయిడ్ అన్నాడు. కోర్టుకు పోయే దోవలో వుంది కనక హాస్పిటల్‌కు వెళ్ళి రామయ్యగారిని చూసి వస్తున్నాను. తరువాత రెండు రోజులకు రామయ్యగారిని డిశ్చార్జి చేశారు. కాని కంటికున్న కట్టు మరో వారం రోజులవరకూ విప్పకూడదన్నారు. రవణ తల్లి వెంకటేశ్వరస్వామి ముందు చేసిన తప్పుకు చెంపలు వాయించుకుని బాబును దక్కించుకోమని కొడుకుతో పోరుపెట్టేది. ఆమెకు రెండు మూడుసార్లు దేవుడు కలలో కనపించి, మాట నిలుపుకోకపోతే పగతీర్చుకుంటానన్నారట!

ఆ వేళ ఓ పెద్ద కేసులో వాదించి ఓడిపోయాను. కొండంత నిరాశతో ఇంటికి తిరిగి వచ్చి ఆ కేసు తాలూకు వివరాలన్నీ నెమరు వేస్తూ నా వాదనలో బలహీనత ఎక్కడ వుందని ఆలోచిస్తుంటే రవణ ఫోన్‌లో పిలిచాడు.

'తాటిపండు తలిచెట్టుతో సంబంధం వదులుకోటానికి సిద్ధంగావుంటే కాకి వాలిందిట — ఆ నింద కాస్తా పాపం, ఆ నోరులేని దానిమీద వేశారు. అలాగే నాకూ జరిగింది. కాని నేను జడుసుకోటానికి పిరికిపందను కాను. ఇదో సవాలైతే దాన్ని ఒప్పుకుంటున్నాను.'

ఈ వుపోద్ఘాతం భయాన్ని కలిగించింది

'బాబు మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు మమ్మల్ని వదిలి వెళ్ళిపోయాడు. వెంటనే రావాలి.'

అరగంటలో చెమటలు కక్కుకుంటూ ఇంట్లో వాలాను.

ఎవరో కిలకిల నవ్వుతూ 'మావయ్యా!... మావయ్యా!' అంటున్నట్లనిపించింది. దయామయుడైన బుద్ధుడు ప్రసాదించే వరాలు ఇలాంటివేనా?... కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

దీపం ఆరిపోగా మిగిలిన శరీరం అక్కడ వుంది.

సుందరి నన్ను చూడగానే ఇంకా గట్టిగా గుండెలు బాదుకుని ఏడవసాగింది.

'మా బాబును చేతులారా చంపారు...నా మాట విన్నారు కారు.'

అంతకంటె ఎక్కువగా తిరుగుబాటు చేసే శక్తి ఆమెకు లేదు.

'మన ప్రాప్తం అంతే — ఏం చేస్తాం? రాసివున్నది జరక్క మానుతుందా?' అంటూ ఓదార్చటానికి యత్నించాను. రామయ్యగారు కదలిక లేని శిలలా కూర్చుని వున్నారు. ఆయన ముఖంలో ప్రతి ముడతలోనూ కొన్ని లక్షల బాధలు ములుకుల్లా గుచ్చుకుంటూ పాములా మెలితిరిగి పోతున్నాయి. చెప్పి చూశారు. శాయశక్తులా ప్రయత్నించారు. ఫలితం లేకపోయింది. కన్ను లేని బాధ ఒకవంక — ఇది రెండో వంక.

రవణమాత్రం గంభీరంగా వున్నాడు.

'డాక్టర్ లాడ్‌ని పిలవవలసింది. పొరపాటైంది. అతను సరిగా డయగ్నైస్ చేసివుండే వాడు.'

ఆ దుఃఖం సుందరిలో ఉపశమించదు.

రెండురోజులు గడిచాక నన్ను కోర్టులో కలుసుకున్నాడు.

'సుందరి ఏమీ సుఖంపొందటం లేదు. వుండు మీద కారం జల్లినట్లుగా బాబును చంపింది నేనేనని సాధిస్తోంది. మా యిద్దరి అభిప్రాయాల మధ్య ఎంతమాత్రం సామరస్యం కాని, పోలిక కాని లేదు రేపు పుట్టింటికి వెళ్ళటానికి అన్ని ఏర్పాట్లూ చేసుకుంది. ఆమెను వారించటానికి నేను ప్రయత్నించలేదు. శత్రువులు ఎంతకాలం చెలిమిగా ఉన్నట్లు నటించగలరు?

పచ్చటి సంసారాన్ని ధ్వంసం చేసుకోటం సులువుగానే జరుగుతుంది.

రవణకున్న నాస్తిక భావాన్ని తొలగించాలన్నది నా అభిప్రాయం కాదు. స్థిరమయిన అభిప్రాయాన్ని మార్చటమంటే కొండలను చిటికెనవేళ్ళమీద ఆడించటము లాంటిది. రవణ దేవుణ్ణి నమ్మనందుకు నాకేలాంటి బాధా లేదు. ఎందుచేతనంటే నేనూ దేవుణ్ణి చూడలేదు. కానతనిమూలంగా ఇతరులందరికీ ఎన్నో రకాల బాధలు కలుగు

తున్నాయి. ఇతరులకు హాని కలగనప్పుడు వారిని సంతోష పెట్టటానికి మన కిష్టంలేకపోయినా ఓ సిద్ధాంతాన్ని ఆచరిస్తున్నట్టు నటించటంలో తప్పులేదు. శూన్యాన్ని చూపిస్తూ అక్కడేదో విచిత్రమైన వస్తు వుందని ఎవరైనా వాదిస్తే ఆ వాదాన్ని ధిక్కరించి, విమర్శించి నోరెండించుకోటం అనవసరం.

పది రోజులు గడిచాయి.

ఆరోగ్యం సరిగ్గా వుండకపోవటంవలన రమణ ఇంటికి వెళ్ళటం వీలుపడలేదు. అందుచేత అక్కడి వాతావరణం ఏ విధంగా తయారైందీ నాకు తెలియదు. ఓ నాడు సాయంత్రం కిటికీ దగ్గరగా పడకుర్చీలో పడుకుని వీధికేసి చూస్తున్నాను. పసుప్పచ్చ టాక్సీ రోడ్డువారగా ఆగింది. చెయ్యిపట్టుకుని రామయ్య గారిని రమణ నడిపించి తీసుకు వస్తున్నాడు. నాకేం అర్థంకాలేదు. రామయ్యగారిని మంచంమీద కూర్చోబెట్టాం. నేనేమీ అడక్కుండానే రమణ మొదలు పెట్టాడు.

'నాన్నగారు నా దగర వుండటాని కిష్టపడటం లేదు. చిన్నాన్నగారి వూరెడుతున్నారు. మిమ్మల్ని చూడాలంటే తీసుకువచ్చాను.'

'చూడు నాయనా! ... చిన్నప్పట్నుంచీ కట్టుదిటంతో, దైవభక్తిలో పెరిగాను. ఈ ముసిలితనంలో నాస్తికులమధ్య ఎలా వుండగలను? ఆపరేషన్ చేశాక వున్న కన్నుకూడా పోయింది.'

'మూర్తిగారూ! నేనిదివరకే చెప్పాను. తప్పంతా ఆ సర్జన్‌దే - దావా వేయటానికి ఏదైనా ఆస్కారం వుందేమో చూడండి- నేను సిద్ధంగావున్నాను.'

'నువ్వు వృథాగా శ్రమపడకు... నేనుచేసుకున్న పుణ్యం అంతే-దేవుడికి నామీద దయతప్పింది.'

'అలాగనకండి!...కాలం ఒకేరీతిగావుండదు- ఈ పరిస్థితులలో మీరుకన్న కొడుకుకి దూరంగా వెళ్ళిపోవటం మంచిదికాదు.'

రామయ్యగారు నవ్వారు.

'నేను ముందే చెప్పాను. ఇది రెండురకాల సిద్ధాంతాల మధ్యవున్న పోరాటం. నాకిది కుదరదు. వేరుగా వుండటం మంచిది.'

రమణంటే నాకూడా అసహ్యంవేసింది. కట్టుకున్న పెళ్ళాన్ని పంపేశాడు. తండ్రిని తరిమేశాడు. అతను సాధించిన దేమిటి? తరువాత సంభాషణ ఎంతో సేపు సాగలేదు—ఇద్దరూ తిరిగి వెళ్ళిపోయారు.

నేటి విజ్ఞానం దైవాన్ని గురించి ప్రస్తావించదు. సిద్ధాంతాలను అలుకుంటూపోయి చివరకు అనంతంలో అస్తమిస్తుంది. నిప్పులేనిదే పొగకనిపించదన్నట్టు, దేవుడనేవాడే లేకపోతే ఈ చరిత్ర ఎలా పుట్టింది? కారణరహితంగా ఏదీ జనించదు. తరతరాలుగా వొస్తున్న నమ్మకాల్ని కాలదన్ని, మనకున్న స్వల్పతార్కిక జ్ఞానంతో అనంతమైన వెలుగులో ఓ కిరణం తాలూకు అణువునుమాత్రం చూడకలిగి నేను సర్వస్వం తెలుసుకున్నానని గుండెమీద చేయి వేసుకుని చెప్పటం సులభం కావచ్చు. కాని అందుమూలంగా ఏర్పడే చిక్కులు అనంతం. అవన్నీ నిస్సహాయతతో వున్న మృగాన్ని కొండచిలువలా చుట్టేసి హతమారుస్తాయి.

* * *

నాలుగుమాసాలు గడిచాక ఓనాడు రమణఇంటికి వెళ్ళాను. బాబుపోయాక, అప్పుడప్పుడు కలుసుకుని యోగక్షేమాలు విచారించటమే కాని, ఇంటికి వెళ్ళటం ఇదే మొదటిసారి. హాల్లో ఎవరో అమ్మాయితో పకపక నవ్వుతూ కబురుచెబుతున్నవాడల్లా నన్ను చూసి కొంచెం కంగారుపడాడు. ఆ అమ్మాయికూడా వినయంగా లేచి నిలబడింది. నాకిదేం అర్థంకాలేదు. కట్టుకున్న పెళ్ళాన్ని వద్దు పొమ్మని ఏమిటీ పగటి వేషాలనిపించింది. అయినా, నిజానిజాలు తెలుసుకోకుండా తొందరపడకూడదని నిర్ణయించుకున్నాను. కుర్చీలో కూర్చోబెట్టాడు. 'నామీద శీత కన్ను వేశారు. నేను మీకు చేసిన ద్రోహమేమిటి?' అనడిగాడు.

'అబ్బే! అలాంటి దేమీలేదు. తీరుబడిలేక...' అని నేనింకా వాక్యం పూర్తి చేయకుండానే 'అవునవును...తలకుమించిన పనులు...సరేకానీయండి ఇంక పరిచయాలు చేస్తాను. ఈ లలన నా ద్వితీయ కళత్రం. పేరు సుజాత. వివాహం గప్‌చిప్‌గా జరిగినందుకు క్షమించండి. ఈయన ఆ సిక స్ప్రామాట్ సాంబమూర్తిగారు—ఫేమిలీ ఫ్రెండ్' అనగానే ఆ అమ్మాయి నమస్కరించింది. శరీరంతో ప్రతిరక్తపుచుక్క కోపంతో పొంగిపోయింది. ఆ అమ్మాయి వయ్యారంగా లోపలకు నడిచివెళ్ళి

పళ్ళెంలో మైసూరు పాకాలు, గ్లాసు నిండా పాలూ తీసుకొచ్చి నా ముందర వుంచింది.

'ఛీ?...నిన్ను మనిషికింద జమకట్టటం నా పొరపాటు. నిష్కారణంగా సుందరి జీవితం నాశనం చేసినందుకు బాధలేదు. సిగ్గులేదు. మరో అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకున్నాడుట, ఎవరెస్టు శిఖరం ఎక్కినట్టు గొప్పగా చెబుతున్నాడు...ఇదుగో రవణా! ఈ నాటి నుండి నీకూ, నాకూ సంబంధం నాస్తి' అంటూ అరిచాను.

'ఎవరూ?...అన్నయ్యగారా? గది కప్పు కొస్తా పైకెగిరి పోగలదు. ఏమిటంత గట్టిగా అరుస్తున్నారు?'. అంటూ సుందరి ప్రత్యక్షమైంది.

"నాకళ్ళను నమ్మమంటారా? వద్దా?" అనడిగాను.

"తప్పదయ్యా! ఎదురుగా కనిపిస్తుంటే ఎలా కాదనగలం?...చూడు మరి. ఇప్పుడే స్నానం చేసి వచ్చినట్టుంది. జుట్టు తడిగావుంది." అన్నాయి.

"ఏమిటిదంతా?" అనడిగాను.

'మీకోపాగ్నిని రగిల్చినందుకు క్షమించండి... సుజాతిసుందరికి స్వయానా చెల్లెలు. సుందరివచ్చి రెండురోజులైంది మిమ్మల్ని రమ్మన్నది ఇందుకే...'

'ఆలుమగల కయ్యాలు అద్దంమీది ఆవగింజ' లన్న పాత సామెతను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకున్నాను.

తరువాత రవణ జరిగినదంతా వివరంగా చెప్పుకుపోయాడు. నేను ముందే చెప్పాను. అతను సుందరిని విడిచి బతకలేడని. మామగారింటికి వెళ్ళి సుందరిని వచ్చేయమని సామదానభేద దండోపాయాలు ప్రయోగించి బతిమాలి విజయం సంపాదించాడట.

'రేపే అమ్మా, నాన్నా వస్తున్నారు. వారం రోజుల క్రితం చిన్నాన్నగారి వూరు వెళ్ళాను. ఇదర్నీ ఒప్పించేసరికి తలప్రాణం తోకకువచ్చింది. నేను నాస్తికుడనయితే దేవుడు నన్ను దండిస్తాడుకాని అమాయకులైన వార్నెందుకు దండిస్తాడని నచ్చచెప్పాను. మరో సర్జన్ చేత ఆ రెండో కంటికి ఆపరేషను చేయించాలి.'

మనుష్యుల మనస్తత్వాలు ఎంత స్వల్పకాలంలో మారిపోయాయి!...

నాలుగైదు నెలలు గడిచాక ఓనాడు నేను వెళ్ళే సరికి రవణ ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాడు. ఇల్లంతా బిక్కు బిక్కుమంటూవుంది. బాబు అటూయిటూ నవ్వుతూ గంతుతుంటే చీకటి కోణంలో మెరపు మెరసినట్టుండేది. సుందరి శుచిగా పూజచేస్తోంది.

'ఏమిటిది?' అనడిగాను ఆశ్చర్యపోతూ.

రవణతల్లి చెప్పుకుపోయింది.

'ఏముంది నాయనా! ఆ దేవుడికింకా మామీద దయ కలగలేదు. పుట్టిన ఒక్కనలుసూ అలాపోయిందా మరి—ఇంక దానికి సంతానప్రాప్తి లేదని మొన్న ఎవరో జోస్యం చెప్పారు. అప్పట్నుంచి అది బెంగ పెట్టుకుంది. వాడితో చెబితే జోస్యమంతా వట్టి బూటకమన్నాడు. చివరకు బతిమాలి దాన్ని సత్యనారాయణ వ్రతం చేసుకోనీయమన్నాను. మొగుడూ, పెళ్ళాం కలిసి ఏఅన్నవరమో వెళ్ళి వ్రతం కాస్తా చేస్తే పిల్లలు వెంటనే పుడతారు? కాని మావాడు దైవనామస్మరణకూడా చేసాడూ? అందుకని ప్రతిశుక్రవారం అదొక్కతే ఇలా చేసుకుంటోంది. దేవుడికి కనికరం కలక్కుండావుంటుందా?'

'అతనెలా ఒప్పుకున్నాడు?... ఆశ్చర్యంగా వుందే?'

'పాపాయి కావాలని అతనికిమాత్రం వుండదా యేమిటి? అదలావుంచి ఇది దేవుడి శక్తికి పరీక్ష—గీటు రాయి...చూద్దాం—అన్నాడు ఒకవేళ పాపాయి పుట్టినా అది దైవప్రసాదమని నమ్మడనుకో.' సుందరి ఈ మాటలన్నీ వింటూ సిగ్గుతో తల వంచేసుకుంది. ఆమె బుగ్గలు ఎర్రగా కందిపోయాయి.

ఆ వ్రత ఫలితం ఏమిటో తెలుసుకోవటానికి కొంతకాలం పట్టింది.

ఓనాడు రవణ నన్ను 'ఇరానీ రెస్టారెంట్'లో పట్టుకున్నాడు.

'చిన్న షాపింగు వుందండి. మీరు కూడా రండి' అంటూ తీసికెళ్ళి రకరకాల బొమ్మలు, చీరలూ, పువ్వులు కొన్నాడు. నన్ను కూడా ఇంటికి రమ్మన్నాడు.

'ఈ బొమ్మలెవరికి?' అనడిగాను.

'మా చిన్నాన్న కుటుంబం నిన్ననే దిగింది. చిన్నాన్న కొడుక్కి.' అన్నాడు. ఆయన్ని నేనింతవరకూ చూడలేదుకనక పరిచయం చేసుకుందామనుకుని అతన్ని వెంబడించాను. తీరాజేసి ఇలుచేరుకున్నాక అక్కడ కొత్త మొహాలేవీ కనపడలేదు.

'మీ చిన్నాన్న పాపాయి ఏడీ?' అనడిగాను.

'ఆ పాపాయి మా కెందుకండీ? మా యింట్లో నే పాపాయి రాబోతుంటే?...మరి బొమ్మలన్నీ ఎందుకనుకున్నారు?' అని చమత్కరించాడు. ఆశ్చర్యంగా సుందరివైపు చూశాను.

సిగ్గుతో తలవంచుకుని అక్కణ్ణుంచి కదలిపోయింది.

'కంగ్రాచ్యులేషన్స్ - సత్యనారాయణమూర్తి దయ' అన్నాను.

'అంతా హంబక్' అన్నాడు.

ప్రస్తుతానికి రవణ కుటుంబంలో అందరూ నవ్వుతూ కనిపించినా అతని విపరీత సిద్ధాంతాలు ఏదో నాడు తుఫానును లేవదీస్తాయని నాకు తెలుసు. అందుకని అతనిలో శాశ్వతమైన మార్పు తీసుకురావట మెలాగని ఆలోచించి ఆలోచించి ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకపోయాను. రవణ వ్యక్తులతో పోరాటం సాగించటం మానేసి గడీపేడ్ గా వున్న నమ్మకాలతో పోరాడి గెలుపొందితే బాగుండేది. రాత్రి పదకొండు గంటలవుతుంది.

మామూలుగా తొమ్మిదింటికే వళ్ళు తెలియని నిద్ర పట్టేసుంది. ఆ నాడు ఎంత ప్రయత్నించినా కళ్ళు మూతపడలేదు అంటే, దానికేదో కారణం వుందని తృప్తిపడాను. దీపం ఆర్పేయటానికి మంచం మీదనుంచి లేవటం, ఎవరో తలుపుతట్టటం ఒకేసారి జరిగాయి. తలుపు కిర్రుమంటూ తెరచుకుంది. రవణ లోపల కొచ్చాడు. పున్నమినాడు దివ్యంగా వెలుగుతున్న చంద్రుడు ఒక్కసారి కాంతి విహీనంగా తయారవుతే ఎలా వుంటుంది? రవణ ముఖం కూడా అలాగే వుంది. చొక్కా చెమటతో తడిసిపోయింది. పెదవులు వణకుతున్నాయి.

'మూర్తిగారూ! తక్షణం రావాలి—సుందరికి నెప్పులు ప్రారంభమై అయిదుగంటల పైచిలుకవుతుంది. డాక్టర్ లాడ్ ప్రసవం సులభంగా జరగదని, ఆపరేషన్ చెయ్యాలని అంటున్నాడు. అదికూడా ప్రమాదంతో కూడినదంటున్నాడు. ఏంచేయను?... చెప్పండి—' అంత మనిషీ నిలువునా కంపిస్తున్నాడు.

'రవణా! ఇందులో నేనుమాత్రం చేయగలిగిందేముంది? డాక్టర్ ని బతిమాలుకోటం మెరుగు—'

'అబ్బే!... అదంతా పూరయింది. ఇంక తన వలన అయ్యే దేమీ లేదని, అంతా దేవుడి చేతిలో నే వుందని అన్నాడు—'

'అవును... అతనన్నది సరైందే—దైవాన్ని నువ్వు ధిక్కరించలేవు. నీ యిష్టానిష్టాలతో అతనికి సంబంధంలేదు. నన్నడిగితే సుందరిని దక్కించగలిగింది ఒక్క భగవంతుడే!'

రవణ అయిదు నిమిషాల వరకూ మాటాడలేదు. ఒక్కసారిగా ఆవేశం వచ్చినవాడిలా గోడమీదున్న శ్రీకృష్ణుడి పటానికి నమస్కరించి, చెంపలు వాయించుకుని, "కృష్ణా!... నన్ను క్షమించు, నా అభిప్రాయాలు పునాది లేనివి... నా సుందరిని దక్కించు...' అన్నాడు.

నాక్కలిగిన ఆనందంలో ఊపిరి నిలిచిపోతుందనుకున్నాను.

ఇద్దరం టాక్సీలో హాస్పిటల్ కు వచ్చాం.

డాక్టర్ లాడ్ చిరునవ్వుతో బయటకివచ్చాడు.

'కంగ్రాచ్యులేషన్స్ మిస్టర్ రవణా!... మొగపిల్లాడు.

భయపడవలసిన అవసరంలేదు... మూర్తిగారూ!

'మీతో కొంచెం మాట్లాడాలి ఇలారండి...' అంటూ నన్ను తన గదిలోకి తీసుకుపోయాడు.

'చివరకు దేవుడికి దండం పెట్టాడా లేదా?'

'ఆ... అంతా అనుకున్నట్టే జరిగింది.'

డాక్టర్ లాడ్ కన్నుగీటి పెద్దగా నవ్వాడు.

గదిలోంచి బయటకొచ్చాను. రవణ ముఖం ప్రశాంతంగా వుంది.

'రవణా! నువ్వు ఏమనుకున్నా సరే! ఈ లోకంలో సుఖంగా బతకాలనివుంటే నలుగురూ అవుననేదాన్ని కాదనకుండా, ఖండించకుండా వుండాలి. దాన్ని మనం నమ్మినా, నమ్మకపోయినా, నమ్మినట్లు నటించటంలో తప్పులేదు. ఈ నటనవలన ఇతరులకు బాధలేదు. వారి మూలాన మనకూ బాధలేదు. సత్యాన్వేషణకు బయలుదేరితే మందిలో మానవుడిగా బతకలేం. ఏ వాల్మీకిగానో—సోక్రటీస్ గానో—గెలీలియోగానో—లూథర్ గానో బతకవలసి వుంటుంది. మనం బతికేది స్వల్పకాలం. ఈ మాత్రం దానికి కొరివితో నెత్తిగోక్కున్నట్టు కష్టాలను తెచ్చుకోడమెందుకు?...'

రవణ అంగీకార సూచకంగా తల వూగించాడు.

చివరకు నాకో సందేహం కలిగింది—ఇందులో గెలిచిందెవరు? ఓడిపోయిందెవరు? ఏమో!...జయాపజయాలు దైవాధీనాలు—

సరైన సమాధానంమాత్రం రాలేదు.

రాదు కూడా—